

COMUNS URBANS

PATRIMONI CIUTADÀ

Resum Executiu

1. Introducció

El nou govern de la ciutat de Barcelona aposta per l'impuls d'un programa de desenvolupament dels comuns urbans. Una aposta que passa pel reconeixement de l'existència d'un Patrimoni Ciutadà a través del qual es pot donar suport, impulsar i consolidar processos d'acció comunitària.

Partint de l'avaluació de polítiques i pràctiques existents avui, es vol **aprofundir en la definició i construcció de noves formes d'institucionalitat que abordin de manera més integral la relació entre institució i comuns urbans**, permetent o fomentant una gestió més democràtica, efectiva i transparent. L'objectiu és per tant generar una proposta de marc conceptual i normatiu que defineixi **com la institució ha d'acompanyar aquestes pràctiques comunitàries**, així com definir quin ha de ser el retorn social i sota quins criteris han d'operar.

L'objecte d'aquesta proposta és en última instància el desenvolupament de les eines i espais de treball que permetin l'elaboració d'un **pla de treball per al desenvolupament territorial dels comuns urbans** orientat a:

- Construir un marc per pensar i estructurar línies d'acció que permetin reconèixer, posar en valor i promoure els comuns urbans a la ciutat des de l'Ajuntament de Barcelona, desenvolupant una proposta concreta d'estructuració d'aquest marc al voltant del concepte de Patrimoni Ciutadà.
- Incentivar, acompanyar i recolzar processos d'experimentació en recursos de titularitat pública i utilitats col·lectives, sempre i quan es garanteixi un govern públic, participat i obert.
- Consolidar un marc legal i regulatori que permeti i incentivi projectes d'ús i gestió comunitària, que anomenarem Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitària, i que es coneix com a comuns urbans. Un marc que a més reconegui la naturalesa autogestionària d'aquests projectes, protegeixi el seu valor i permeti el seu ple desenvolupament.

- Identificar algunes coordenades per un possible discurs jurídic sobre els comuns i caminar cap al reconeixement formal de la categoria dels béns comuns.
- Reglamentar les nocions sobre autogestió, comunitats i democràcia directa en la gestió de recursos que figuren en la Carta de Barcelona i en les normes de participació.

El resultat d'aquest procés hauria de veure's reflectit a dos nivells:

- **Millora de les polítiques públiques existents**, centrat en tres àmbits concrets (tot i que no de forma exclusiva):
 - Cessió de patrimoni públic (Pla Locals i altres formes de cessió)
 - Pla Buits
 - Gestió Cívica
- **Generació de noves formes de relació institució-comunitat** a través del reconeixement de pràctiques de gestió comunitària o autogestió que pugui derivar en la creació d'una nova política de designació de certs espais com **Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitària a Barcelona**.

2. Definició – Què entenem per comuns urbans?

Actualment a Barcelona (i altres ciutats arreu) proliferen els grups de ciutadans que s'associen i cooperen per tal d'agregar interessos comuns al marge (o en col·laboració) amb els poders públics per tal de donar resposta a problemes col·lectius des de la pròpia acció (és a dir des de l'autogestió) i trobar alternatives en àmbits com l'espai públic, els equipaments culturals, l'habitatge, la mobilitat, l'alimentació, oci o consum entre d'altres. Alternatives a la forma habitual en que o bé l'estat o bé el mercat proveeix aquests recursos. Pràctiques socials que, protagonitzades per comunitats ciutadanes actives, tracten de dissenyar vincles que no passen fonamentalment per la mercantilització o l'intercanvi monetari ni per les normes derivades de la burocràcia pública. Aquestes iniciatives ciutadanes sorgeixen com a resposta a una necessitat que els propis ciutadans detecten (necessitats que altres actors, com poden ser les institucions o bé no responen o bé triguen a respondre) i per tant responen, de forma adaptada, als seus interessos. Agruparem tots aquests fenòmens sota el terme de comuns urbans.

Per béns comuns ens referim a una relació social: comunitats organitzades entorn de recursos compartits segons formes democràtiques de governança.

Per tant, no estem parlant d'un tipus de bé econòmic (públic, privat, comú o de club) o d'un recurs concret (l'espai públic, l'aigua o l'espai radioelèctric; etc.), sinó a **institucions d'acció col·lectiva formades per una tríada** composta per:

- **l'existència d'un recurs** que ens pertany a tots i totes o que es considera fonamental i que per tant, ha de preservar-se de l'imperatiu del benefici econòmic.
- **una comunitat activa** al voltant de la qual es desenvolupa i que participa en la gestió d'aquest bé;
- **i un conjunt de normes** per administrar-lo que descriuen la seva forma de govern i que es caracteritzen per la universalitat en l'accés, la democràcia en la gestió i la sostenibilitat en el seu ús.

3. Argumentari: Perquè és necessari un pla de treball per al desenvolupament territorial dels comuns urbans

La demanda per disposar d'espais i recursos gestionats de forma participativa des de la comunitat a la ciutat de Barcelona ha anat en augment. Tot i que l'administració local no sempre ha trobat una solució immediata i satisfactòria per a totes les parts, si que s'han anat articulant respostes, fórmules i polítiques per a fer front a aquesta demanda creixent (Gestió Cívica d'equipaments públics, el Pla Buits i la cessió d'espais a través del Pla Locals). En aquest sentit, perquè buscar noves fórmules? Alguns dels arguments a favor de plantejar-se un nou impuls o un acompanyament diferent per a fomentar la gestió participativa dels bens comuns urbans des de l'Ajuntament de Barcelona, acompanyament o suport serien:

1. La **millora de la qualitat de les polítiques públiques**, transitant d'una política que ha prioritzat el conveniar allò públic amb ens privats a una política que ho convenii amb les comunitats d'una territorialitat concreta (de l'eficiència econòmica a l'eficiència social).
2. Promoure **una nova mirada a les pràctiques comunitàries**, ara codificades com a activitats privades, que ens permet posar en valor, en front a la dicotomia públic-privat, allò col·lectiu, reconeixent-ne el retorn social.
3. La **millora de la qualitat democràtica, fomentant laboratoris ciutadans**, oferint eines i capacitació a les comunitats que puguin derivar en un apoderament de les mateixes. El trànsit cap a la ciutat democràtica passa necessàriament per comunitats més conscients, participants i corresponsabilitzades.
4. **Ampliar l'espectre de formes d'autogovern en la gestió dels recursos públics** a partir de la participació ciutadana, a les que dona suport o impulsa l'ajuntament (anant **més enllà de la Gestió Cívica**, tal i com reclama part de la societat civil)

5. Promoure **l'autogestió com a estratègia no només d'apoderament sinò també una via per gestionar millor** (de forma més eficient des del punt de vista social o de cobrir necessitats, però també econòmic, reduint-ne costos) allò que és de tothom.
6. Explorar **una nova forma de fer i ser institució pública**, entenent la gestió cívica-ciudadana-comunitària o l'autogovern no com a substitutiu de o confrontat a la gestió pública, sinó com impuls de pràctiques ciutadanes allà on existeixin. Reinventar doncs del model de gestió dels serveis, recursos i béns comuns, de forma que la provisió de serveis per part de l'administració pública es complementi perfectament amb l'acció d'aquestes comunitats.
7. **Complementar l'acció d'aquestes comunitats**, que estan creant nous tipus d'institucions polítiques i socials, **amb la tasca de l'estat** que pretén proporcionar serveis universals.
8. La necessitat d'**ordenar i sistematitzar de forma més transparent la cessió dels recursos i espais públics** (especialment pel que fa a la cessió de locals / Pla Locals), sota criteris mínims de transparència, control públic i de processos democràtics.
9. **Respondre de forma més sistematitzada i ordenada a les demandes** de les comunitats de més espais per l'autogestió. Dotar-se d'un marc que no només abordi les casuístiques que s'encabeixen actualment en el marc de la gestió cívica o el pla locals, per permetre una resposta ordenada i transparent, oferir certa garantia d'equitat en l'accés a la gestió dels recursos públics.
10. **Donar valor social a béns i recursos públics no utilitzats**, poc utilitzats i/o en estat d'abandonament, per a que puguin ser utilitzats responnent a necessitats o usos definits per la col·lectivitat, establint regles, procediments i responsabilitats.

4. Reptes per al foment de l'autogestió en recursos i espais públics

1. Patrimoni Ciutadà - Un mateix paraigües amb diferents propostes per diferents realitats

Un dels reptes que enfronta l'Ajuntament és la manca d'un marc comú o paraigües comú que englobi les diferents polítiques i pràctiques sota les que es desenvolupa la gestió participativa de recursos i espais públics. Generar aquest marc comú, amb uns criteris, valors i visió compartits, facilitarà el desenvolupament i les millores al voltant de les polítiques existents i el sorgiment de noves pràctiques. Proposem englobar aquest marc general sota el concepte de "**Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitària**".

L'existència d'un marc normatiu i uns criteris comuns, des d'on desenvolupar diferents polítiques i pràctiques, afavoreix que dins de la necessitat de ser discrecional, es minimitzi l'arbitrarietat. Aquest marc ajuda a ordenar i sistematitzar les polítiques de l'Ajuntament entorn als comuns urbans/Patrimoni Ciutadà, però serà necessari mantenir el tractament cas a cas, ja que cada demanda ciutadana o cada territori té unes casuístiques específiques. Per a generar aquest nou marc recomanem desenvolupar un **Pla de Treball a partir d'una mesura de govern** que inclogui el desplegament de les diferents mesures que es recomanen en aquest informe.

2. Definir el rol de l'ajuntament en front a l'autogestió comunitària

Hi ha una certa tensió entre la pulsio comunitària que vol fomentar l'ajuntament i demanda la ciutadania, i la pulsio controladora / monopolista de l'administració front a la "cessió" de la gestió i ús dels recursos públics. Sota la idea de vetllar per l'interès comú es poden donar pràctiques coartadores de la llibertat i limitadores de l'autogestió.

En aquest sentit és clau **definir per una banda quins rols assumirà la institució (acompanyar, donar suport o impulsar)** i per una altra banda **transitar cap a un canvi de concepció política sobre els comuns urbans no com una "cessió" que fa l'ajuntament a la ciutadania, sinó com un dret de la comunitat, inherent a aquesta, de gestionar allò públic de forma comunitària**. L'ús i la gestió per part de la ciutadania dels recursos i espais públics no s'ha de considerar com una confrontació a la gestió pública, sinó com una nova de fer i ser institució pública. No es tracta doncs d'un procés de substitució de les polítiques públiques, sinó d'una necessària reinvençió del model de gestió dels serveis i béns comuns.

3. Sistematització de les polítiques i pràctiques actuals de gestió participativa

És necessari i urgent **disposar d'un cens de recursos i espais cedits a la gestió de la ciutadania sota diferents modalitats** (convenis bilaterals de cessió d'ús, Pla Locals, Gestió Cívica i altres casuístiques), que **especifiqui les condicions en que s'ha realitzat aquesta cessió**. Caldria a més una **avaluació més en profunditat de les experiències de la Gestió Cívica i el Pla Buits**, de cara a valorar com ha d'evolucionar la seva continuïtat en aquest nou marc de Patrimoni Ciutadà.

Cal també una **ordenació dels criteris, procediments i modalitats sota els que es s'han realitzat i es realitzen aquestes cessions**. Si bé en l'àmbit de la Gestió Cívica i el Pla Buits s'ha avançat en el desenvolupament de la normativa, la sistematització i l'existència de protocols comuns, aquest procés no s'ha acabat de donar en l'àmbit del Pla Locals i la cessió d'espais a través de convenis fora dels circuits que marca fins ara el Pla Locals.

4. Coordinació i interlocució des de l'Ajuntament

Actualment la gestió de les polítiques vinculades a la gestió ciutadana o comunitària està repartida per diferents àrees, regidories i àmbits de govern de l'ajuntament (districtes, participació, ICUB, urbanisme, esports ...), sense un espai permanent de coordinació. Una dinàmica que no només sobrecarrega unes àrees o persones determinades (generalment a Districtes) sinó que atorga una capacitat d'incidència major a aquells moviments o entitats amb més força per mobilitzar o per generar pressió sobre l'administració (que no sempre vol dir amb més legitimitat).

En aquest sentit, seria interessant implementar una **coordinació des d'un servei concret de l'Ajuntament** que, a més d'ajudar a una interlocució més fluïda i transparent, facilités a superar dinàmiques clientelars. Una oficina tècnica que coordini internament i sigui espai d'entrada de les peticions per part de la comunitat. Aquest espai de coordinació i seguiment ha de **conviure i coordinar-se amb l'administració al territori, els districtes, que poden actuar com a avant-espai d'entrada de les sol·licituds, i han d'estar inclosos en el procés de decisió, així com en la definició de criteris i metodologies.**

5. Concurrència pública o Adjudicació directa?

La concurrència pública, tot i semblar més democràtica, no sempre és l'opció més adequada, i factors com l'arrelament al territori o l'existència d'un espai legitimat i reconegut per la comunitat, amb un projecte que respon a necessitats definides des d'aquesta, i voluntat manifesta de gestionar des de la ciutadania aquest recurs, justifiquen la designació directa i discrecional de qui ha de ser aquest gestor.

En aquest sentit el repte rau en **definir quins criteris o factors són determinants per triar entre concurrència o adjudicació directa.** La normativa de la Gestió Cívica estableix que a priori s'ha de donar un procés de concurrència pública, amb l'excepció dels casos en que "no s'hagi presentat cap entitat" o en casos en que "per raó de la naturalesa del projecte o de l'equipament a gestionar la gestió cívica només es pugui encarregar a una entitat".

6. Qui defineix quins espais?

El procés d'identificació dels espais i recursos públics que es posen a disposició per cessió d'ús o gestió participativa no pot ser de domini exclusiu de l'administració. Com s'ha vist la gestió comunitària respon sovint a una demanda de la comunitat sobre un espai o recurs determinat. En aquest sentit és important que per una banda l'ajuntament posi a disposició un **catàleg exhaustiu, actualitzat i obert**, però també que s'obrin vies per a la **proposta ciutadana o el mapeig participatiu dels espais i recursos** que poden ser susceptibles a cessió d'ús o gestió participativa.

7. Personalitat jurídica de l'actor social

La normativa existent obliga a que els convenis de cessió o de col·laboració s'estableixin entre l'administració (Ajuntament de Barcelona, àrea o districte) i una entitat jurídica formalment constituïda. Però la realitat de les comunitats és que no sempre existeix aquesta entitat jurídica o una única entitat jurídica. S'hauria d'**explorar les possibilitats institucionals i normatives per poder obrir la naturalesa de l'actor social amb qui l'administració estableix la relació.**

8. Valorem el projecte, els valors o l'entitat/agent social

És important **consensuar quins requisits, criteris i factors haurien de compartir els agents i projectes susceptibles de gestió participativa de Patrimoni Ciutadà**, tenint en compte que actualment aquests no són explícits o compartits per les diferents polítiques i pràctiques.

Pel que fa a l'agent, la qüestió de l'arrelament territorial i la legitimitat que la comunitat atorga a un actor social determinat, serien criteris o factors importants a l'hora de valorar qui gestiona un recurs públic.

Pel que fa al projecte, un repte pot ser el de superar l'actual marc de definició de projectes en funció de criteris quantitatius (quantes activitats, quantes persones beneficiaries, quin resultat econòmic) i transitar cap a **propostes basades en valors** (responsabilitat social, interès del bé comú, retorn social, governabilitat horitzontal, democràcia interna, equitat, arrelament territorial) i **criteris qualitius**. En definitiva, un repte bàsic és el de definir, no només quins procediments per definir qui gestiona, sinó també **quin ha de ser el retorn d'aquestes pràctiques de gestió ciutadana o autogestió** (a nivell de respondre a l'interès general), i **sota quins criteris de transparència, equitat i democràcia**, entre d'altres.

9. Generar noves formes d'avaluació i nous indicadors

L'administració pública codifica activitats comunitàries com si fossin activitats privades. Alhora d'avaluar aquests espais, les administracions locals deuen ser conscients que aquestes experiències no es poden regir sota els criteris empresarials de rendibilitat i eficiència econòmica. Per altre banda, són capaces de generar externalitats positives (com ara la capacitat de generar vincles de tipus comunitari, o de generar xarxes d'ajuda mútua, l'aprenentatge col·lectiu i els coneixements que es produeixen en comú) que rares vegades són quantificables en termes convencionals i que s'escapen als indicadors d'avaluació habituals. En aquest sentit, una de les recomenacions és la de **crear una nova bateria d'indicadors d'avaluació** en col·laboració amb les pròpies iniciatives segons els principis o requisits dels béns comuns. Com a punt de sortida proposem que siguin els següents:

1. **Projecte d'interès general (o territorial)**
2. **Retorn social** (més enllà dels membres del propi grup - retorn o impacte social, cultural i ambiental a l'entorn).
3. **Accessibilitat, universalitat i lliure adscripció** (tant a nivell d'ús com d'espais de gestió i de decisió).
4. **Democràcia directa i autodeterminació.**
5. **Transparència en la gestió econòmica i en la presa de decisions.**
6. **Rendició de comptes i comunicació.**
7. **Vincles territorials.**
8. **No lucre** (compatible amb l'activitat econòmica que tot i produir benefici, aquest no és lucratiu, sinó que es reinverteix en el projecte).
9. **Condicions bàsiques** (en l'ús, gestió i espais de decisió) de dignitat laboral (no precarietat), equitat de gènere, no discriminació (per raó de gènere, raça, orientació sexual, religió, edat, etc.), sostenibilitat ambiental, seguretat, i qualitat de l'espai.

Aquests principis es consideren orientatius i indicatius de cap a on hauria d'avançar el desenvolupament del Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitària, i per tant no es plantegen com un marc excloent.

10. Corresponsabilitat

Un dels reptes principals en la construcció d'una nova dinàmica de foment de l'autogestió és el repartiment de responsabilitats entre administració i agents socials. La possibilitat que, tot i destinar un recurs o espai públic a gestió ciutadana o comunitària, l'ajuntament assumeixi un seguit de responsabilitats (via subvenció o dotació pressupostària) en relació al manteniment de l'espai, cobertures d'assegurances, aportar recursos per a inversions en millores (deixant la decisió sobre quines millores i com realitzar-les a la comunitat) o per a subministraments, no hauria de restar capacitat o marge de llibertat per a l'autogestió. En la cerca de noves formes de fer i ser institució pública, el repte és trobar **fórmules per interrelacionar-se, facilitar i acompanyar els processos autogestionats, donant suport sense restar autonomia.**

11. Activitat econòmica per afavorir l'autogestió

Cal **cercar noves possibilitats normatives per facilitar l'autogestió econòmica** dels espais amb gestió ciutadana o comunitària. Aquesta activitat econòmica, que no cerca el lucre sinó contribuir al projecte no hauria de ser contemplada amb el mateix prisma amb que s'aborda l'economia de mercat amb ànim de lucre. En aquest sentit, es podria valorar la possibilitat de **simplificació dels procediments administratius i facilitació de permisos** relacionats amb les activitats necessàries per a l'autofinançament dels projectes (activitats culturals, venda, serveis de bar o cafeteria, etc.).

12. Durada dels convenis

Amb l'entrada en vigor el dia 2 d'octubre de 2016 de la Llei 40/2015, de 2 d'octubre de Règim Jurídic del Sector Públic, s'estableix per primera vegada una regulació exhaustiva i comuna dels convenis tant entre administracions, com d'aquestes amb particulars. L'article 49.h)1. de l'esmentada Llei estableix una vigència màxima de quatre anys per tots els convenis, però que pot ser ampliada normativament.

La interpretació de la Llei 40/2015 que han fet tots els experts és que és aplicable a tots els convenis. Però, tal i com indica la llei, en aquest cas (al contrari del de la personalitat jurídica) si que es pot resoldre amb una norma municipal. Per tant, i amb l'objectiu d'aportar estabilitat als projectes comunitaris, l'elaboració d'una norma municipal de regulació dels Bens Immobles d'ús i gestió comunitària resoldria aquest extrem. Aquest seria el principal argument per fer una proposta de Reglament/Ordenança, on s'establís un mecanisme de discrecionalitat tècnica (criteris i indicadors) a través del qual s'establirien les condicions de durada.

13. Imatge corporativa

Els espais i recursos de titularitat sota gestió participativa han d'adoptar la senyalètica i imatge corporativa de l'Ajuntament de Barcelona. Es produeix una tensió entre la necessitat de reconèixer la gestió cívica com a política pública de l'ajuntament (i els equipaments com a equipaments públics de la ciutat) i la voluntat dels espais gestionats per la ciutadania de disposar d'una identitat pròpia, sovint distanciant-se de la de l'ajuntament per evidenciar la independència envers a aquest.

Aquests reptes es podrien afrontar en un procés revisió del marc de les polítiques i actuacions existents, o abordar-los en un procés de construcció d'un nou marc, el de Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitàries, com el que proposem a continuació. La proposta que fem aquí és aquesta segona opció, desenvolupada a més en una proposta de pla de treball.

5. Un nou marc per un Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitàries

Un dels reptes que plantejem és el de **construir un nou marc institucional i normatiu que permeti el desenvolupament dels comuns urbans** a Barcelona. Un nou marc que generi noves possibilitats per als espais autogestionats i que es defineixi conjuntament entre la ciutadania i la institució pública (tal i com va succeir el seu dia amb la Gestió Cívica) que pugui donar cobertura i garanties a una forma de gestionar recursos que ja existeix i que, al mateix temps, es pot fomentar més i millorar. Una nova forma de interacció entre institucions públiques (titulars del recurs) i aquelles iniciatives col·lectives (que siguin inclusives, obertes i democràtiques) que no es basi en la cessió d'espais o recursos, sinó en el reconeixement de l'ús i el dret a la gestió comunitaris d'allò públic per part de la ciutadania sense tuteles ni clientelismes, respectant sempre la seva naturalesa ciutadana i autònoma. El reconeixement del que anomenem **el Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitària**.

Amb aquest concepte volem destacar una concepció d'allò públic que va més enllà d'allò institucional i que podríem articular en dos principis:

a) Propietat col·lectiva

Declarar el Patrimoni públic com una sèrie de recursos inalienables i intransferibles (són propietat de tots i totes) que han d'experimentar una gestió democràtica, universal i sostenible. Per l'objecte d'aquest estudi l'acotarem als béns immobles, tot i que podria comprendre també altres categories (béns mobles, comunals o lliures i immaterials).

b) Gestió i ús comunitari (autogovern).

Actualment existeix un ampli espectre de recursos urbans dels quals podrien donar-se drets d'ús i gestió als ciutadans. Béns del patrimoni susceptibles de ser aprofitats per la ciutadania en benefici col·lectiu. Es tractaria doncs de reconèixer l'ús comunitari de béns immobles de propietat municipal des de l'autogestió sota la base de la democràcia participativa.

El concepte **Patrimoni ciutadà** ens ofereix la possibilitat de treballar respostes a nivell jurídic-administratiu. En aquest sentit es proposen tres opcions, combinables entre si:

- Per un costat, es valora **la possibilitat d'alterar la qualificació jurídica** d'un bé immoble de titularitat pública (patrimonial) **a bé comunal**. Correspon al comú dels veïns i veïnes l'aprofitament del bé (règim d'explotació col·lectiva comunal) i l'administració i conservació d'aquests béns correspon a una Junta veïnal, o entitat local menor equivalent, és a dir, la

responsabilitat comunal és a través de l'entitat local menor, que és un òrgan que ha de tenir necessàriament caràcter universal. Totes les despeses han de ser cobertes per aquest òrgan i els seus membres, sense poder delegar aquesta responsabilitat en l'administració pública. S'han de presentar comptes anuals per part de l'entitat local menor. Aquesta tipologia reforça el component de inalienabilitat i es correspon millor amb la lògica de les iniciatives comunitàries. Els béns comunals són inalienables, inembargables i imprescriptibles. En aquests moments Barcelona no compta amb Béns comunals, pel que és una opció que requereix un treball addicional i es planteja com una opció a llarg termini que es podria testejar en un cas concret.

Pel que fa a avantatges i inconvenients d'alterar la qualificació jurídica d'un bé immoble en bé comunal, cal dir que els exemples que tenim son del món rural, ja que els Béns comunals urbans no existeixen. La limitació principal seria la universalitat, que és un tret fonamental d'aquesta figura. És per això que caldria analitzar l'habilitació d'òrgans de representació universal que s'haurien de crear a nivell territorial, com a Entitats locals menors (en el món rural Junes veïnals, etc) per poder complir amb aquest requisit. És per això que és poc freqüent fins i tot en el món rural que els immobles es declari béns comunals. En el cas dels béns intangibles o d'ús comú és molt més habitual (món rural amb la llenya, el bosc, el molí, els "silos" ...; en el món urbà internet, tv, ràdio, aigua...).

- En segon lloc es planteja la possibilitat de desenvolupar **la llicència demanial**, una llicència d'ús i activitat a un espai públic (local) per l'aprofitament privatiu per part d'una entitat o agrupació per portar a terme els seus fins socials. Per tal d'articular aquesta política es fa una reserva de patrimoni a favor de les entitats. El reconeixement de l'activitat comunitària és automàtica per part de l'Administració, que ha creat aquest instrument precisament per donar suport a les iniciatives comunitàries d'interès públic. La durada és la determinada per les llicències, amb l'avantatge de ser renovable indefinidament, com és el cas de qualsevol autorització administrativa, sempre que es compleixin els requisits que van donar lloc a la concessió. Aquest fet garanteix igualment la reversió de la situació en cas d'incompliments. L'òrgan de seguiment serà el que exerceixi el seguiment i control a l'Ajuntament, per la qual cosa, no es dona el requisit de la participació comunitària en la governabilitat i l'elaboració de les polítiques públiques que els afecten. Algunes de les característiques d'aquesta proposta són:

- Bé de domini públic: inalienable, inembargable, imprescriptible, afecte a l'ús públic¹.
- El municipi és responsable de la despesa del manteniment (els patrimonials pot ser en funció de si es defineix al conveni).
- Permet co-responsabilitzar del disseny i conservació de l'immoble a la comunitat mitjançant el conveni.
- Reconeixement de l'activitat comunitària.

El procediment passaria per l'aprovació de l'alteració de qualificació jurídica dels bens per part del Ple de l'Ajuntament (majoria absoluta), acreditant l'oportunitat (el perquè es fa), així com fer un reglament que ordeni la llicència (també aprovat pel ple), juntament amb el model de conveni de cessió d'ús dels espais que hauria d'acompanyar la llicència demanial . El reglament ha de definir entitats beneficiàries, termini (per poder superar els 4 anys que limita la llei 40/2015), qui fa el seguiment, criteris i condicions d'ús. L'aprovació de les diferents llicències i autorització de conveni passaria per la Taula de Patrimoni Ciutadà i haurien de ser aprovades per Junta de Govern.

Pel que fa als arguments en pro de la proposta, una llicència com a autorització administrativa no té les limitacions de les cessions d'espais, sobre tot arrel de la novetat comentada en el punt 13 dels reptes (durada dels convenis), ja que la llicència és renovable indefinidament. La llicència suposa un major reconeixement de l'activitat que es porta a terme a l'espai, una de les demandes dels col·lectius i experiències comunitàries. Mitjançant la llicència demanial es declara l'espai afecta a l'ús públic, per tal de donar-li un millor reconeixement.

- Finalment, es planteja la possibilitat de **modificar la qualificació urbanística** i per tant l'ús de determinats espais, amb l'objectiu de crear una nova tipologia d'ús del sòl, que anomenaríem "**d'ús i gestió comunitària**". Es tractaria, mitjançant planejament, crear una nova clau urbanística i delimitar els espais on es volgués implantar aquesta clau. Aquesta opció seria compatible amb altres instruments com la llicència demanial, la cessió d'ús, la gestió cívica i la potencial creació dels béns comunals. Es pot desenvolupar tant sobre béns patrimonials com béns demanials (és diferent a la qualificació del propi bé, sinó que aquí es fa referència a l'ús (qualificació urbanística). Permet un major reconeixement de l'activitat comunitària. Es poden definir quins usos urbanístics serien compatibles o complementaris (i quins incompatibles) amb aquesta nova clau urbanística. Aquesta proposta requereix una modificació del Pla General Metropolità, tot i que també es podria incloure en la redacció del Pla director

¹ S'entén que són afectes a l'ús públic aquells béns destinats a ser utilitzats directament pels particulars, la conservació i la policia dels quals siguin competència de l'ens local, com ara els carrers, places, parcs, fonts, camins i obres públiques d'aprofitament o utilització generals

urbanístic metropolità (PDU), el nou PGM del 76, que s'està redactant actualment. Aquest instrument és una oportunitat per reflexionar sobre el futur de la ciutat metropolitana i en aquest sentit es podria intentar incloure ja aquest nou ús de gestió comunitària aquest nou PDU (en definitiva el nou PGM del 76). En aquest cas, es seguiria els tràmits de l'aprovació del nou PDU. En cas de modificació del PGM aquesta ha de ser aprovada provisionalment pel Ple de l'Ajuntament, definitivament per part de la Generalitat, amb l'elaboració dels informes que corresponguessin, i de nou aprovada definitivament pel Ple donant compte que s'aprova el text per part de la Generalitat.

A curt termini es planteja la necessitat de treballar en un model de conveni de cessió d'ús que incorpori criteris, indicadors, models d'avaluació i altres qüestions que afavoreixin tant l'autonomia i autogestió de les comunitats, com garanteixin el retorn social dels projectes sota el paraigües de Patrimoni Ciutadà al territori i la ciutadania.

De cara a la constitució d'aquest nou marc normatiu, es plantegen quatre fites centrals, que més endavant desenvolupem en una proposta de Pla de Treball:

- Elaboració d'una Norma (Ordenança) i un Catàleg de Patrimoni ciutadà d'Ús i gestió Comunitària

Una fita clau en la construcció de l'ens de Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitària hauria de derivar en un reconeixement normatiu per part de l'Ajuntament, en forma de normativa **Patrimoni ciutadà d'Ús i Gestió Comunitària, que podria prendre la forma d'una Ordenança.**

Dins d'aquesta s'haurien d'establir els criteris sobre en quins casos i condicions es considerarà el patrimoni afecte a l'ús comunitari. La normativa és necessària a més per poder superar les limitacions que imposa la llei 40/2015 respecte a la durada dels convenis, que no poden superar els 4 anys. Aquesta limitació es pot resoldre amb una norma municipal, i per tant l'ordenança o normativa de Patrimoni Ciutadà seria necessària per superar aquesta limitació, i podria fixar les condicions per determinar la durada dels convenis de cessió d'ús.

Aquesta norma hauria de permetre desenvolupar i formalitzar el **Catàleg de Bens Immobles d'Ús i Gestió Comunitària**. Entre els béns inclosos en el catàleg es trobarien béns immobles identificats i seleccionats de l'inventari de béns de la ciutat, que formarien part del cens de Patrimoni Ciutadà. El catàleg hauria de ser totalment accessible a la ciutadania, obrint vies per a la proposta ciutadana o el mapeig participatiu dels espais, tant per qüestions de transparència,

com per tal d'incentivar l'autogestió ciutadana dels espais públics i l'ús comunitari dels mateixos, sent així conscient dels drets patrimonials de la ciutadania.

- Creació d'un Òrgan Municipal de Patrimoni ciutadà d'Ús i Gestió Comunitària

Es proposa treballar l'apoderament de la ciutadania envers els seus béns, incorporant-la en la governabilitat de la proposta de Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitàries, pel que proposem la creació d'un **Òrgan de Patrimoni ciutadà** que vetllés pels interessos de la comunitat organitzada en relació als seus béns. Un òrgan de caràcter participatiu amb un important component ciutadà, en que es trobin representats tots els interessats, i que pugui exercir d'òrgan de representació en aquest àmbit tant important de la convivència i la gestió municipals.

- Taula de Patrimoni Ciutadà i oficina tècnica

Per tal d'acompanyar de forma adequada la proposta de Patrimoni Ciutadà d'Ús i gestió comunitària, s'hauria de crear un servei o porta d'entrada a través de la qual sol·licitar l'ús o la gestió del patrimoni ciutadà. Des d'aquest servei de l'Ajuntament (oficina tècnica) s'informaria als ciutadans i es centralitzaria tota l'activitat administrativa relacionada amb cada l'expedient. La presa de decisió sobre la cessió d'espais concrets recauria sobre la Taula de Patrimoni Ciutadà, formada per representants de diferents àrees de l'Ajuntament (Participació, Patrimoni, Ecologia Urbana, Gerència d'Economia, Àrea de Cultura de Proximitat – ICUB-) i representants de Districtes. Aquest espai hauria de definir els mecanismes i dinàmiques de coordinació amb els districtes.

L'esquema de l'estructura institucional per al Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitàries proposada seria el següent:

Norma (Ordenança) Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitàries

Òrgan de Patrimoni Ciutadà

Representació institucional i d'experiències comunitàries

Supervisa i emet dictamen sobre les propostes de la taula en relació a l'assignació d'espais a propostes ciutadanes per l'ús la gestió comunitàries de Patrimoni públic

Taula de Patrimoni Ciutadà

Patrimoni Participació
Ecologia Urbana
Districtes
Serveis Jurídics

Decideix, en funció d'uns criteris pre-establerts, quina resposta a demandes de gestió comunitària de patrimoni públic sota el marc de Patrimoni Ciutadà

Catàleg de Patrimoni Ciutadà

Recull els béns i recursos públics susceptibles d'ús i gestió comunitària. És transparent, obert i amb participació ciutadana en la identificació d'espais

Oficina de Patrimoni Ciutadà

Depèn de Participació (Dir. Democràcia Activa)

Espai únic d'entrada de propostes per part de la ciutadania (amb intermediació de districtes), coordina, sistematitza i dinamitza Patrimoni Ciutadà

6. Proposta Pla de Treball per desenvolupar el Patrimoni Ciutadà d'Us i Gestió Comunitàries

A continuació desenvolupem una proposta de Pla de Treball que, en un termini d'un any, hauria de permetre a l'Ajuntament de Barcelona posar en marxa la proposta de Patrimoni Ciutadà d'Ús i Gestió Comunitàries.

1. Decret d'alcaldia i treball amb àrees de l'Ajuntament

- Redactar la proposta de desenvolupament institucional del Patrimoni ciutadà per poder aprovar en forma de decret d'alcaldia.
- Constitució i posada en marxa de la Taula de Patrimoni Ciutadà, i convocatòries mensuals de la mateixa.
- Reunions amb àrees: Trobades de treball entre participació i ecologia urbana, acció comunitària, ICUB, esports, educació/patis oberts ... per definir l'adaptació de les polítiques existents al nou marc de Patrimoni Ciutadà
- Reunió grup de treball interdepartamental: Convocatòria amb el grup de treball per presentar els resultats de la primera fase i el pla de treball de la 2a fase

2. Sistematització de la proposta institucional i de criteris / indicadors

- Proposta estructura institucional: redacció en detall de la proposta d'estructura institucional (rols, composició, responsabilitats, funcionament dels diferents espais previstos) i circuit de les demandes i assignació d'espais a gestió ciutadana
- Proposta criteris i indicadors: redacció en detall de la proposta de criteris i indicadors d'accés i avaluació, i el sistema de seguiment/avaluació de les cessions.
- Proposta conveni enriquit: Proposta d'ítems a millorar incorporar en un nou model de conveni (amb suport de serveis jurídics)
- Mapa d'actors: identificar i contactar els diferents agents (experiències i expertes) externs a l'Ajuntament amb qui treballar la proposta de Patrimoni Ciutadà
- Reunions amb experiències de gestió comunitària i amb juristes (acadèmics i experts en dret administratiu), per contrastar la proposta de marc conceptual, la proposta institucional i les hipòtesis de treball
- Revisió experiències i casos concrets: analitzar com la proposta d'estructura institucional / criteris-indicadors / conveni / altres formules jurídiques encaixen o no amb polítiques, casos i casuístiques
- Grup de treball de preparació de la proposta: Grup de treball amb participació de persones clau d'experiències comunitàries i expertes jurídiques (2 o 3 reunions) per preparar la proposta a presentar a validació de l'ajuntament i a les jornades.

- Redacció detallada de la proposta i planificació de la implementació: Redacció de la proposta (adaptació polítiques existents + Estructura Institucional + Criteris i Indicators + Ítems nou model conveni + base hipòtesi / proposta jurídica)
- Proposta de jornada: Definició de continguts i metodologia per una jornada de presentació i treball, i preparació de documentació.

3. Validació de la proposta a la interna de l'ajuntament

- Trobades de validació amb agents rellevants a l'ajuntament: Reunions amb Gerència d'economia, Patrimoni, Serveis Jurídics, Intervenció i Participació / Ecologia Urbana, Cultura i Participació / Regidores, Gerents o Consellers Tècnics Districtes / Altres rellevants

4. Validació Externa - Jornades de presentació i grup de treball (amb representants de l'ajuntament, expertes i experiències)

- Jornada de presentació i treball
- Creació i dinamització d'un grup de treball jurídic i un grup de treball sobre criteris i indicadors per treballar el desenvolupament de les hipòtesis jurídiques i la validació externa de la proposta institucional.

5. Proposta final

- Redacció proposta final: redacció de la proposta definitiva en funció de les aportacions i conclusions dels grups de treball
- Validació de la proposta final: presentació i validació proposta a la interna de l'ajuntament - Taula de Patrimoni Ciutadà + Gerència d'economia, Patrimoni, Serveis Jurídics, Intervenció i Participació + Regidores, Gerents o Consellers Tècnics Districtes

6. Mesura de govern que concreti el pla de treball i la proposta institucional i jurídic-normativa

- Redacció i tramitació mesura de govern: redacció de la mesura de govern en funció del resultat dels grups de treball i la concreció de propostes

7. Elaboració del marc legal sobre Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitàries i constitució dels espais institucionals (òrgan de patrimoni ciutadà, catàleg, oficina, taula ...)

- Marc legal de Patrimoni Ciutadà
- Constitució de l'Òrgan de Patrimoni Ciutadà
- Posada en marxa del Catàleg de Patrimoni Ciutadà
- Posada en marxa de l'Oficina tècnica de Patrimoni Ciutadà
- Redacció d'un informe final

Proposta de calendari

	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembr	Octubre	Novembre	Desembre
Decret d'alcaldia i treballa amb àrees de l'Ajuntament l'adaptació de les polítiques existents	■	■	■	■							
Sistematització de la proposta institucional i de criteris / indicadors	■	■	■	■							
Validació de la proposta a la interna de l'ajuntament			■	■							
Validació Externa - Jornades de presentació i grups de treballs (ajuntament, expertes i experiències)			■	■	■	■	■	■			
Proposta final			■		■	■	■	■			
Mesura de govern que concreti el pla de treball i la proposta institucional i jurídic-normativa			■					■	■		
Norma (ordenança) sobre Patrimoni Ciutadà d'ús i gestió comunitàries i constitució dels espais institucionals (òrgan de patrimoni ciutadà, catàleg,			■					■	■	■	■